

Polemika: Stanovisko Vladimíry Spilkové, oponentky Auditů vzdělávacího systému, k textu analýzy o nedostatku učitelů

Publikujeme stanovisko prof. PhDr. Vladimíry Spilkové, CSc. k [analýze](#) Auditů vzdělávacího systému, která se věnuje otázce nedostatku učitelů v ČR.

Prof. PhDr. Vladimíra Spilková, CSc. byla jednou z oponentů této kapitoly Auditů. Spolu s dalšími oponenty vyjádřila zásadní kritické připomínky k první verzi textu, kterou EDUin následně výrazně přepracoval. Kritika se soustředila zejména na to, že zvolené téma kvality pregraduální přípravy učitelů bylo analyzováno nedostatečně do hloubky a s přihlédnutím ke všem relevantním datům. Použité informace se zčásti opíraly o kvalitativní průzkum EDUinu mezi studenty učitelství a vzdělavateli fakult. Vzhledem k jejich počtu se však jednalo o nereprezentativní šetření, a proto byla tato pasáž z textu vypuštěna a celkové zaměření kapitoly změněno. Nový, publikovaný text se soustředí na příčiny nedostatku učitelů v ČR, a to zejména v přírodovědných oborech, a na možná opatření, která by tuto situaci z pohledu EDUinu mohla řešit.

Stanovisko V. Spilkové publikujeme v plném znění. Vzhledem k tomu, že s některými tvrzeními nesouhlasíme, uvádíme k nim vyjádření EDUinu. Vítkáme jakoukoliv další, konstruktivní diskusi nad tématem.

Stanovisko oponenta k analýze Auditů EDUinu 2022 – “Nedostatek učitelů zvláště přírodovědných oborů je problém, který je nutné řešit soustavou opatření”

Audit v pojetí EDUinu by měl zachytit a hodnotit aktuální stav ve vybrané oblasti vzdělávacího systému a změny ve vzdělávací politice v ČR v daném roce. Vzniká na základě dostupných dat z veřejné sféry a akademického prostředí.

Podle mého názoru výše uvedený Audit nesplňuje dané parametry. Nepovažuji ho za dostatečně objektivní a nezávislý pohled na danou problematiku. Pracuje sice s daty, ale některé důležité informace zamlčuje nebo zamlžuje. Namísto relevantních zdrojů se nezdá opírat o novinové články a např. diplomovou práci (a cituje z nich). Interpretace dat a závěry z nich vyvozované svědčí v některých případech o nedostatečné znalosti dané problematiky, o nepochopení důležitých vztahů a souvislostí včetně celkového kontextu.

Vyjádření EDUinu: Použitá magisterská diplomová práce Markéty Popelářové byla vedena a oponována Janou Strakovou a Jaroslavou Simonovou, které odpovídají za její kvalitu. Práce se věnuje postojům studentů učitelství a jejich volby učitelského povolání. Z pohledu analýzy, která se věnuje důvodům nedostatku učitelů, mezi které patří také zájem o profesi, považujeme zdroj za relevantní.

Pro ilustraci výše uvedeného uvedu několik konkrétních příkladů:

1. Na s. 1 v textu s názvem – *Počty učitelů stoupají, přesto stále chybí* – je uvedeno: „Tuto situaci nepovažují někteří odborníci za kritickou“ a je tam odkaz na rozhovor se S. Štechem. Tady je třeba zdůraznit, že nejde o názory a mínění jednotlivců, ale, že v posledních několika letech bylo doloženo na základě dat (a je publikováno, např. výzkumy J. Kouckého, analýza dat J. Picka, data Školní inspekce), že nedostatek učitelů není plošný, ale týká se jen několika oborů – zejm. fyzika, chemie, IT, v jiných je naopak přebytek kvalifikovaných učitelů a je výhradně regionální – týká se dvou regionů – Karlovarského a Ústeckého kraje a některých lokalit Středočeského kraje. V zájmu korektnosti a objektivnosti auditu by mělo být uvedeno, že tento problém existuje řadu let, nijak dramaticky neroste, je obdobný jako ve většině vyspělých zemí. Z hlediska mezinárodního srovnání čelí problému nedostatku učitelů 35 vzdělávacích systémů napříč Evropou. Nejde tedy o žádný dramatický a specifický český problém.

Vyjádření EDUinu: Tvrzení uvedená v analýze nepovažujeme za zkreslená. V analýze ukazujeme na datech, že nedostatek učitelů a nekvalifikovaná výuka je skutečně spíše regionální problém, a také uvádíme, že se týká především některých oborů, nicméně nesouhlasíme s tím, že jde jen o dva kraje. (viz [zde](#)). V analýze je také uvedeno, že se nedostatek a stárnutí učitelů objevuje v celé Evropě. To z našeho pohledu ovšem neznamená, že situace není pro Českou republiku závažná a není třeba ji řešit.

Navíc je třeba uvést, že v posledních letech se trend týkající se počtu kvalifikovaných učitelů mění. Podle údajů ČSÚ¹ se mezi roky 2010 a 2021 počet zaměstnaných (přepočítaný na celé úvazky) v odvětví školství zvýšil o 50 tisíc, z 270 tisíc na 320 tisíc, a tedy o 18,6 %.² Počet zaměstnaných v celé české ekonomice se přitom za stejné období zvýšil o 196 tisíc, což ovšem činilo pouze 5,2 %; zvýšení počtu zaměstnaných v odvětví školství tedy představovalo více než čtvrtinu z celkového růstu v české ekonomice. Ještě výraznější vývoj se však týká posledních pěti let. V letech 2016–2021 se počet zaměstnaných v celé české ekonomice zvýšil jen o 1,4 %, ale v odvětví školství o 15,2 %. Trend nárůstu počtu učitelů v posledních letech uvádí mimo jiné také tisková zpráva s názvem „Počet učitelů a učitelek ve školách roste“, kterou ČTK publikovala 28.3.2022.³

Vyjádření EDUinu: I malé procento nekvalifikovaných učitelů způsobuje velké množství nekvalifikované výuky. Viz [tabulka 3](#) v analýze, která přímo reaguje na vyjádření o dostatku kvalifikovaných učitelů. Růst počtu učitelů v analýze nerozporujeme. Upozorňujeme však na nedostatečné sledování věkové struktury (příbytku a úbytku) a aprobovanosti v jednotlivých územích. Důležité je také sledovat,

¹ Evidenční počet zaměstnanců a jejich mzdy - 4. čtvrtletí 2021 (<https://www.czso.cz/csu/czso/evidencni-pocet-zamestnancu-a-jejich-mzdy-4-ctvrtleti-2021-wcqa4cj58f>).

² V tomto zvýšeném počtu zaměstnanců ve školství v drtivé míře převažují učitelé.

³ <https://www.novinky.cz/veda-skoly/clanek/pocet-ucitelu-a-ucitelek-ve-skolach-rose-40391958>

růst počtů asistentů pedagoga, kteří se počítají do pedagogických pracovníků, viz tato tabulka:

Počet učitelů v regionálním školství, přepočteno na plné úvazky, počet AP				
	2016	2021	celkový nárůst úvazků	nárůst v p. b.
Učitelé MŠ	29 629,5	33 830,8	4 201,3	14,20%
Učitelé ZŠ	61 634,90	71 325,30	9 690,4	15,70%
Asistenti pedagoga	8831	20764	11 933,0	135,10%

zdroje: ČSÚ, MŠMT

Důležité jsou také informace z krajů o tom, že se do školství vracejí lidé s pedagogickým vzděláním, kteří dosud působili v jiných oborech, zejména v cestovním ruchu či hotelnictví. S cílem podat co nejpravdivější obraz o současném stavu a zejména o předpokládaném vývoji počtu učitelů a jejich (ne)dostatku by bylo žádoucí uvést data o poklesu demografické křivky u žáků základních škol – v roce 2024 jich bude zhruba o patnáct tisíc méně. Z výše uvedeného je vidět, že situace se dynamicky mění a trend je spíše příznivý.

- Na s. 2 je v Auditě uvedeno, že: „Velkou hrozbou pro Českou republiku je věková struktura učitelů. Na jejich nedostatek a stárnutí upozorňují dlouhodobě i evropské hodnotící zprávy.“ Dále audit konstatuje: „Můžeme se přitom setkat s argumentem, že problémy se stárnutím učitelů jsou všude stejné.“ A teď jaká jsou fakta, doložená z nejnovějších mezinárodních publikací? K mantře o (plošném) nedostatku učitelů jsem se již vyjádřila v prvním bodě. Nyní k věkové struktuře učitelů v regionálním školství v ČR při mezinárodním srovnání. S odkazem na nejnovější publikaci z r. 2021 Evropské komise, Eurydice ⁴(tabulka na s. 33) konstatují, že v počtu učitelů nad 50 let jsme na tom zhruba jako je průměr zemí Evropské unie - 38 % a v České republice - 36,7 %.⁵ Počet učitelů nad 50 let je v některých zemích podstatně vyšší než u nás, např. Itálie – 50,3 %, Řecko – 53,7 %, Německo – 44,1 %, Portugalsko – 46,7 %, Rakousko – 47,4. Rozporuji tedy názor z auditu, že v evropském měřítku se Česká republika pohybuje mezi zeměmi s největším podílem učitelů nad 50 let.

⁴ European Commission /EACEA/ Eurydice, 2021. *Teachers in Europe: Careers, Development and Well-being*. Eurydice report. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Řadu zdrojů tohoto typu jsme autorovi auditu v rámci oponentního řízení zaslali, ale zůstaly nepoužity.

⁵ Audit cituje údaje o pedagogických pracovnících v regionálním školství ze zdroje MŠMT, 2022- je zde identický údaj s naším zdrojem z Evropské komise, 2021 – 36,7 % učitelů nad 50 let; dále je uváděna statistika v rámci OECD, kde se údaje liší.

Naopak – řada vyspělých evropských zemí čelí vážnějším problémům v této oblasti. **Z hlediska korektnosti auditu není tedy vůbec na místě hovořit o velké hrozbě pro Českou republiku.** To je další příklad zkreslování situace.

Vyjádření EDUinu: Pro dokreslení závažnosti problému byla použita data z roku 2020 aplikace Eurostat (Distribution of teachers at education level and programme orientation by age groups) a také data z roku 2022 ze statistiky [Genderová problematika zaměstnanců ve školství](#). Přestože oba zdroje od sebe dělí dva roky, stále vykazují podíl učitelů nad 50 let mezi 44,8 % ([Eurostat](#)) a 44,4 % ([MŠMT](#), list 2a, řádek 100, sloupce AD-AG. Vzhledem k tomu, že průměr v zemích EU se uvádí 38 % (2021, jak píše prof. Spilková), lze skutečně konstatovat, že se Česká republika pohybuje mezi zeměmi nad uvedeným průměrem a také mezi zeměmi, kde je tento problém nejvýraznější.

3. Za ukázkový **příklad účelového přístupu k výběru informací** považuji text *Uvolňování učitelské profese jako krizové řešení nedostatku učitelů* (s. 10-11). V rozporu s doloženou skutečností, že nejde o plošný nedostatek učitelů a není tedy důvod pro plošné řešení, autor auditu zobecňuje oborový a regionální nedostatek učitelů na všechny učitele a nabízí krizové řešení v podobě „uvolňování“ učitelské profese, které je většinou odborné veřejnosti považováno za nezodůvodněné snižování kvalifikačních požadavků na učitele. Za **závažný příklad zamlžování reality a zamlčování** známých a publikovaných materiálů považuji větu na s. 11: „K možnosti snížit nároky na kvalifikaci se negativně vyjádřili někteří akademičtí pracovníci“. Takové konstatování v auditu, který chce být objektivní, se již **pohybuje na hranici dezinformace**. Nejde skutečně o některé jednotlivce, ale **proti tzv. otevření profese** v projednávané novele zákona (za níž neziskové organizace horlivě lobbují) se totiž otevřeně **postavila drtivá část odborné veřejnosti**, klíčových aktérů, kteří nesou hlavní odpovědnost za kvalitu vzdělávání učitelů. Jsou reprezentovány především Českou konferencí rektorů ⁶(která vydala několik negativních stanovisek, tiskovou zprávu aj.), Radou vysokých škol a Národním institutem pro výzkum socioekonomických dopadů nemocí a systémových rizik, který je státem financován právě za analýzy potenciálních společenských rizik, a jehož experti varují před přijetím novely (SYRI, 2023)⁷. Dále je to Společné stanovisko odborné veřejnosti⁸, které

---

⁶[ps://www.crc.muni.cz/dokumenty/usneseni/stanovisko-ckr-k-novele-zakona-o-pedagogickych-pracovnicich](https://www.crc.muni.cz/dokumenty/usneseni/stanovisko-ckr-k-novele-zakona-o-pedagogickych-pracovnicich)

⁷ <https://www.brnan.cz/udalosti/pedagogove-bez-kvalifikace-nejsou-dobry-napad-kritizuji-experti-novelu-ucitelskeho-zakona>

⁸https://www.novinky.cz/clanek/veda-skoly-dekani-trvaji-na-pozadavku-neotevirat-ucitelskou-profesi-nepedagogum-napsali-otevreny-dopis-40421494?#dop_ab_variant=0&dop_source_zone_name=novinky.szhnp.box&source=hp&seq_no=6

podepsaly Asociace děkanů všech učitelských fakult – filozofických, přírodovědných, pedagogických, tělovýchovných a dále několik významných profesních asociací (např. Jednota českých matematiků a fyziků, Společnost učitelů matematiky JČMF, Asociace učitelů dějepisu České republiky, Asociace pro didaktiku dějepisu). Toto stanovisko bylo jako otevřený dopis zasláno p. ministři a poslancům a poté i publikováno. Tato stanoviska byla autorovi auditu zaslána s tím, aby na ně v rámci objektivit byly uvedeny v textu odkazy a přeformulováno vyjádření v auditu, že někteří akademičtí pracovníci.... Autor auditu však na tuto zásadní připomínku k zavádějícímu výroku vůbec nereagoval. Až úsměvný dojem účelovosti budí příklad uvedený hned za představením potřeby krizového řešení nedostatku učitelů v podobě otevření profese: *„Americký Michigan kvůli neuspokojivým počtům absolventů studijních programů učitelství informatiky a zjednodušení možnosti zaměstnání vhodných učitelů školám, zrušil podmínku formálního vzdělání v oblasti učitelství informatiky a informatiku umožnil na školách vyučovat i učitelům bez odpovídající aprobace. Michigan se v této chvíli snaží situaci řešit spíše dalším vzděláváním a formou krátkých kurzů (micro-credentials), které poskytují třetí strany, např. nezisková organizace Code.org (s. 10).*

Vyjádření EDUinu: Z našeho pohledu se jedná o názorový střet fakult a zbytku terénu. Dle našich zkušeností většina odborníků z ostatních sfér školství nevíta otevření učitelské profese s nadšením, ale připouští ho jako příhodné nouzové řešení. Nicméně text analýzy se této problematice věnuje jen okrajově a nevynáší konečné soudy o vhodnosti, nebo nevhodnosti tohoto řešení. Tvrzení „K možnosti snížit nároky na kvalifikaci se negativně vyjádřili někteří akademičtí pracovníci“ bylo použito nevhodně a nepřesně, za což se omlouváme.

4. **Příkladem nepochopení toho, jak funguje vysokoškolský systém, jak jsou financovány fakulty a studijní programy** apod. je výrok: „Kombinace nedostatkových aprobačních a stárnoucích učitelů vytváří na fakulty tlak, aby produkovaly více absolventů“ (s.5). Zvýšení kapacit a nárůst počtu studentů je příklad problému, který nemohou vysoké školy řešit „zevnitř“ bez intervencí ze strany státu, navíc v situaci chronického podfinancování učitelských programů. Situace s nedostatkem učitelů v některých oborech je rámcově známá řadu let. Pokud by stát měl skutečný zájem řešit tyto problémy, tak musí vytvořit finanční podmínky pro navýšení kapacit a umožnit nárůst počtu studentů v učitelských programech nedostatkových oborů. Někteří politici na to opakovaně upozorňovali. Např. např. M. Bek navrhoval podobné řešení jako u medicíny (je málo lékařů, zejm. v některých oborech, je třeba navýšit finance na nárůst studentů v nich). Tady je míč na straně MŠMT. Mají-li fakulty produkovat více absolventů učitelských studií, musí jim pro to být vytvořeny podmínky.

Vyjádření EDUinu: Upozornění na důsledek nedostatku učitelů konkrétních předmětů v podobě tlaku na fakulty bylo uvedeno ve spojení s dopisem poslance [Pavla Klímy](#). Jedná se o popis toho, jak situaci mohou vnímat různí aktéři vzdělávací politiky. Prosté konstatování a popis situace bylo však nepochopeno a místo toho se objevuje kritika autora ohledně nepochopení vysokoškolského systému. Rovněž je důležité zdůraznit, že analýza na nedostatečné financování pregraduální přípravy upozorňuje.

5. **Zásadní připomínky** mám k závěrečné části auditu – Doporučení *pro aktéry vzdělávací politiky* (s. 18-19). Je-li tématem auditu problém nedostatku učitelů v několika oborech a v některých oblastech, pak je nutné doporučení důsledně vztahovat k tomuto problému a jeho řešení. Již v názvu auditu je totiž obsažen ambiciózní cíl – „řešit daný problém soustavou opatření“. V doporučeních jsou uvedeny věci, které tento problém přesahují (byť s ním nějak souvisejí – například týkající se vzdělávání ředitelů) a naopak chybí doporučení ke krokům a konkrétním intervencím, které mohou začít daný problém zmírňovat, event. řešit. Z devíti doporučení by pouze tři, možná čtyři mohly přispět k postupnému řešení problému. Naopak některé zásadní návrhy na intervence tam chybí (níže uvedu komentáře k uvedeným doporučením i příklady těch chybějících). V rámci oponentního řízení jsme některá doporučení kritizovali a dávali podněty k jejich úpravě, a především k doplnění, leč nic z návrhů nebylo zohledněno.

Komentáře k doporučením:

Ad 1. doporučení - „Vytvořit registr učitelů, který by monitoroval počty a aprobace nových absolventů, odchody z profese a odchody do důchodu.“

Návrh na doplnění:

- 1.1. Data z registru učitelů analyzovat v souvislostech s demografickým vývojem a na základě toho připravovat perspektivní scénáře a konkrétní intervence. Teprve na základě spolehlivých a korektních dat rozhodovat o klíčových záměrech a intervencích ve vzdělávání (tentokrát se týkajících učitelské profese a přípravy na ni). Realizovat evidence based education policy (vzdělávací politiku založenou na datech, důkazech).
- 1.2. Připravit strategii, dlouhodobější akční plán postavený na datech týkajících se centrální evidence stavu učitelů v oborech, regionech a na scénářích vývoje (jak to navrhovala v lednu 2022 Asociace krajů ČR, která poslala písemné stanovisko premiérovi a ministrovi školství – pod č. AKCR-0016-2022/01).

Ad 4. doporučení - „Schválit novelu zákona...“

Pokud jde o nezávislý audit, který vychází z dat a z aktuální situace, měl by upozornit na kritická stanoviska odborné veřejnosti ke kontroverzním paragrafům v novele a doporučit politikům diskuzi k argumentům proti daným paragrafům.

Ad 5. doporučení - „Udržet kontinuitu v naplňování Memoranda o proměně pregraduální přípravy. V ideálním případě posílit tým MŠMT, který je za realizaci zodpovědný.“

Komentář:

Namísto tohoto obecného doporučení navíc s požadavkem nárůstu úředníků na MŠMT jsem navrhovala a navrhuji: Pro smysluplnou spolupráci na změnách v přípravě učitelů provést analýzu současného stavu přípravy učitelů, identifikovat silné stránky, problémy a místa ke zlepšení. Na základě toho nastavit rámec systémové podpory a cílených intervencí ke zvyšování kvality přípravy učitelů s ohledem na specifika jednotlivých fakult. To znamená propojit představy o reformě shora s podporou tzv. vnitřní reformy na fakultách. Vytvořit podmínky pro skutečnou spolupráci mezi klíčovými aktéry (MŠMT a fakulty), kteří nesou hlavní odpovědnost za kvalitu vzdělávání a přípravu učitelů, cíleně pěstovat kulturu vzájemného respektu a důvěry mezi nimi.

Namísto navyšování úředníků poskytnout finanční prostředky vysokým školám, zejm. (ale nejen) na nárůst počtu studentů v učitelských programech nedostatkových oborů. Realizovat změny v přípravě učitelů nebudou úředníci, ale vysoké školy.

Ad 6.doporučení - „Vybrat pro studium učitelství ty nejkvalitnější uchazeče i pomocí jiných nástrojů než jen testy znalostí. „

Komentář: Adresátem tohoto doporučení nejsou aktéři vzdělávací politiky. To sem nepatří. To je otázka dovnitř systému přípravy učitelů. Ale především v případě učitelství přírodních předmětů (a to je tématem auditu) je dlouhodobě nedostatek uchazečů o tyto obory, často se nenaplní ani směrná čísla, uchazeči se někdy berou bez přijímaček (podobná doporučení jsou v podstatě irelevantní).

Ad 7. a 8. doporučení – „Vyžadovat po vzdělavatelích učitelů základní trénink k vedení výuky, jak ho chce navrhnout Národní akreditační úřad pro vysoké školství.“ A „navyšovat kapacity ředitelských vzdělávacích programů a finančně motivovat k účasti ředitele, kteří prošli starými vzdělávacími programy zaměřenými převážně na legislativní a administrativní stránku vedení školy“.

Komentář: Výše uvedené jsou případy doporučení, které s problémem nedostatku učitelů přírodních předmětů buď nesouvisí vůbec nebo jen velmi volně – a přitom audit chce „řešit daný problém soustavou opatření“. Tyto návrhy nelze považovat za účinná opatření k řešení daného problému.

Ad 9.doporučení: „Pokračovat ve snaze zlepšování statusu učitelské profese prostřednictvím zvyšování platů, vysokých nároků na zájemce o učitelskou profesi, práce s veřejným míněním nebo širších možností profesního růstu.“

Komentář: Potřeba zvyšovat prestiž profese patří k prioritám. Je třeba se ptát, proč se to nedaří? Jedním z důvodů je zřejmě dlouhodobý nezájem vzdělávací politiky o podporu učitelské profese, zpochybňování kvality školství, učitelů, vzdělání pro učitele, fakult připravujících učitele. Zásadní jsou ale celkové podmínky pro vykonávání profese. Zejména pro mladší učitele a absolventy je také realita současné praxe (např. „zkostnatělá“ praxe, neschopný ředitel bez pedagogické vize, nedostatek prostoru pro profesní autonomii a realizaci vlastního pojetí výuky apod.) odrazujícím faktorem. Za klíčový úkol považuji také odbourávání negativních stereotypů o učitelství a učitelích. Předsudky jsou hluboce zakořeněné, odstranit je bude velmi dlouhé a náročné. Tady je třeba apelovat na všechny, kdo přispívali k vytváření negativního obrazu o škole, učitelích, fakultách připravujících učitele, aby s tím přestali. Zde mají důležitou roli a odpovědnost média.

Co v doporučeních chybí:

1. Přijmout „okamžitá“ opatření, která by vytvořila podmínky pro navýšení kapacit a počtu studentů učitelství (zejm. v nedostatkových oborech)
2. Motivovat uchazeče k VŠ studiu – např. vypisování stipendií (zejm. v nedostatkových oborech)
3. Cílenými intervencemi a motivačními pobídkami „lákat“ absolventy i učitele z praxe do regionů s nedostatkem učitelů např. bonusy jako je příplatek k platu, zajištění bydlení.

Vyjádření EDUinu: Analýza předkládá možný soubor řešení, které EDUin vnímá jako v daném případě užitečný. Na účinnost některých opatření existují logicky různé názory a text analýzy může sloužit jako podklad pro jejich další diskusi.

Poznámka k bodu 3: Před návrhem doporučení č. 3 doporučujeme v analýze prostudovat kapitolu [Faktory, které mohou ovlivňovat dostatek učitelů](#), která zmiňuje výzkum [Teacher Recruitment and Retention: A Critical Review of International Evidence of Most Promising Interventions](#) z roku 2020. Autoři výzkumu nepovažují využití vnější motivace za zcela spolehlivé, protože neřeší nedostatek učitelů kompletně. Není dokázáno, že finanční pobídka přesvědčí ty nejlepší kandidáty, aby mířili do městu vzdálených, nebo dokonce znevýhodněných lokalit. Podle autorů není finanční motivace celoživotní a mnohem silnější jsou jiné faktory – podpora učitelů při nástupu do profese, celoživotní profesní rozvoj prostřednictvím kariérního systému či pedagogický leadership.

Závěrem:

Z hlediska mezinárodních trendů považuji za důležité zdůraznit, že s oporou o data z několika desítek evropských zemí, většina zemí čelí stejným výzvám. Konkrétně jsou uváděny: nedostatek učitelů a stárnutí učitelských sborů, udržení mladých učitelů v profesi a nedostatek zájemců o učitelské studium. Většina těchto výzev souvisí s tím, že učitelská profese prochází již několik let krizí a není dostatečně přitažlivá pro mladé lidi. Tyto problémy nejsou tedy v žádném případě specificky české (v některých vyspělých zemích jsou dokonce silnější než u nás), jak bývá mylně prezentováno. Většina zemí volí cílené intervence ke zmírnění těchto problémů – zlepšování celkových podmínek pro vykonávání profese, různé incentivy k nalákání studentů do nedostatkových učitelských oborů (stipendia), získání učitelů do určitých regionů finančními stimuly (zvýšení platu apod.), nabídkou bytů apod. Česká vzdělávací politika by měla vycházet ze zkušeností a doporučení evropské vzdělávací politiky založené na kumulativní evidenci z mezinárodních výzkumných dat. K dispozici je řada publikací nabízejících inspirace a mezinárodně orientovaná doporučení. Lze doporučit např. český překlad mezinárodní zprávy vytvořené v gesci České školní inspekce, OECD (2019),

TALIS 2018 Results (Volume I): Teachers and School Leaders as Lifelong Learners,
TALIS, OECD Publishing, Paris.

16. března 2023

Prof. PhDr. Vladimíra Spilková, CSc.